

Huddinge

Yttrande inriktningsärende 2022- 2024, vård- och omsorgsnämnden

Innehåll

Sammanfattning	3
Nämndspecifik omvärldsanalys	3
Nya lagkrav, regelverk, förändrad verksamhet	3
Konsekvenser av beskrivningar i inriktningsärendet	4
Mål, indikatorer och målvärden	6
Taxor och avgifter	6
Investeringar	7
Lokalresursplan	7

Sammanfattning

Under planeringsperioden föreslås flera lagförändringar träda i kraft. Gemensamt för förslagen är att de kommer kräva omställning av verksamheten och att kommunens kostnader därmed kommer påverkas. De ekonomiska konsekvenserna är i dagsläget inte möjliga att fastställa.

I den preliminära budgeten för planeringsperioden har vård- och omsorgsnämnden tilldelats medel för ökade volymer i linje med förvaltningens samlade volymprognos. Totalt tillförs 44,4 miljoner kronor för äldreomsorg och 15,5 miljoner kronor för funktionshinderområdet för planeringsperioden. Förvaltningens bedömning är att nämnden som helhet har goda förutsättningar att möta kommande volymökningar.

I tilldelningen finns inga medel för ökade priser och löner. Detta innebär att verksamheten därmed behöver fortsätta arbetet med åtgärder och effektiviseringar. Bedömningen är att det sammantaget för nämndes verksamhetsområden handlar om 55 miljoner kronor som behöver hanteras under planeringsperioden. Detta motsvarar kostnaden för 108 undersköterskor. Inom bistånd och förebyggande verksamhet måste arbetet med förebyggande insatser och att hitta nya sätt att tillgodose behoven fortsätta för att hålla nere kostnaderna. Inom utförarverksamheten behöver verksamheten effektiviseras ytterligare med fokus på smartare arbetsätt som kan tillgodose behoven till en lägre kostnad.

Förvaltningen har identifierat ett behov av att se över hur besluten gällande turbundna resor hanteras för personer med beslut om dagverksamhet och växelvård. Kopplat till detta ser förvaltningen också ett behov av att se över avgiften för turbundna resor och att den antingen tas bort eller omarbetas.

Taxor och avgifter inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde föreslås kompletteras med måltidsavgift för den medboende i samband med parboende inom särskilt boende.

Inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområden finns behov av investeringar. Det avser bland annat investeringar för att förnya inventarier i takt med att funktionaliteten på befintliga inventarier avtar och arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

Nämndspecifik omvärldsanalys

Nya lagkrav, regelverk, förändrad verksamhet

Under planeringsperioden föreslås flera lagförändringar träda i kraft – ny socialtjänstlag (SOU 2020:47), översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88) och fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70). Det pågår även en utredning gällande frågan om en ny äldreomsorgslag (Dir. 2020:142) som ska redovisas senast den 30 juni 2022.

Gemensamt för förslagen är att de kommer kräva omställning av verksamheten och att kommunens kostnader därmed kommer att påverkas. De ekonomiska konsekvenserna för kommunen är i dagsläget inte möjliga att fastställa.

Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

Betänkandet hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag presenterar förslag som kommer att innebära en stor omställning av socialtjänstens organisering och arbetssätt. Förslaget till en ny socialtjänstlag förslås träda i kraft 1 januari 2023. Enligt Sveriges kommuner och regioner (SKR) kräver omställningen av socialtjänsten en överenskommelse med omfattande statliga bidrag under flera år för att tillsammans på lokal, regional och nationell nivå infria den nya lagstiftningens intentioner.

Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88)

En översyn av Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har genomförts. Utredningen föreslår tre nya LSS-insatser som kommunerna ska vara huvudman för – personlig service och boendestöd (inkl. ledsagarservice), personligt stöd till barn samt förebyggande pedagogiskt stöd. Utöver detta föreslås att hjälp med andning och sondmatning ska kunna ge rätt till personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), oavsett hjälpens karaktär. Proposition där förslagen på ändringar i lagen konkretiserats inväntas fortfarande. Enligt tidigare förslag skulle den nya lagen träda i kraft 1 jan 2022, vilket förväntas senareläggas.

Fast omsorgskontakt i hemtjänsten (SOU 2020:70)

Länsstyrelsen påvisar i sin prognos fram till 2025 för Stockholms län, en tilltagande bristsituation gällande undersköterskor. För att kunna möta lagförslaget om att införa en fast omsorgskontakt för äldre som har hemtjänst, och att den fasta omsorgskontakten ska vara undersköterska, sker utbildningssatsningar för att utbilda befintlig personal till undersköterskekompetens inom förvaltningen redan idag. Denna satsning erbjuds samtliga utförare och finansieras idag inom ramen för statsbidraget Äldreomsorgslyftet.

Merkostnaden för att en större del av omsorgsarbetet och de medicinska uppgifterna utförs av en undersköterska (i stället för vårdbiträde), behöver definieras på kommunal nivå. Exempelvis utifrån hur stor andel av omsorgsarbetet och de medicinska uppgifterna som ska utföras av den fasta omsorgskontakten.

Utredningen av lagförslaget bedömer att den kvalitetshöjning som lagförslaget kan innebära för hemtjänsten motiverar att det tidigare avsatta statsbidraget per den 1 januari 2021 för satsningar inom äldreomsorgen kan användas för att finansiera förslaget. Inom ramen för statsbidraget höjdes ersättningsbeloppet inom hemtjänsten med 2,5 procent per den 1 januari 2021.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) anser i sitt remissyttrande på lagförslaget att man inte anser att den ökade kostnaden ska täckas av det redan utlovade statsbidraget på 4 miljarder kronor till kommunernas äldreomsorg utan ska hanteras enligt finansieringsprincipen.

Äldreleg (Dir. 2020:142)

Till följd av att verksamheterna inom äldreomsorgen varit särskilt drabbade av pandemin, gav regeringen i december 2020 i uppdrag att utreda frågan om ny äldreomsorgslag. Målet är att få till stånd långsiktiga förutsättningar för äldreomsorgen, tydliggöra äldreomsorgens uppdrag och innehåll samt säkerställa tillgången till god hälso- och sjukvård och medicinsk kompetens inom äldreomsorgen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2022.

Konsekvenser av beskrivningar i inriktningsärendet

Volymer

I de preliminära budgetramarna i inriktningsärendet har vård- och omsorgsnämnden tilldelats volymmedel för äldreomsorgen i linje med förvaltningens volymprognos för planeringsperioden, totalt 44,4 miljoner kronor. För funktionshinderområdet innebär budgetramarna i inriktningsärendet en större tilldelning än förvaltningens volymprognos, totalt 15,5 miljoner kronor för hela planeringsperioden. Sammantaget handlar det om 1,2 miljoner kronor i högre volymtilldelning för hela planeringsperioden vilket procentuellt motsvarar mindre än 0,1 procent av vård- och omsorgsnämndens preliminära budgetomslutning för 2024. Bedömningen är därför att nämnden som helhet har goda förutsättningar att möta kommande volymökningar under planeringsperioden. Det finns en osäkerhet i prognoserna eftersom coronapandemin förväntas ha en fortsatt inverkan under början av planeringsperioden. Förvaltningen ser också en risk att vårdtyngden ökar till följd av att personer som valt att inte ansöka om insatser under pandemin befinner sig i ett sämre hälsotillstånd när de väl blir aktuellt med boende än om de hade erhållit insatser tidigare. Detta kan medföra ökade kostnader i början av planeringsperioden.

Inom bostad med särskild service enligt LSS ser förvaltningen en risk kopplad till externa LSS-boenden som geografiskt finns i Huddinge men som inte ingår i det ramavtal som börjar gälla under hösten 2021. Antalet externa boenden i kommunen har ökat och under planeringsperioden förväntas ytterligare boenden tillkomma. Detta innebär att andra kommuner kommer placera brukare på dessa boenden och Huddinge kommer löpande få förhandsbesked från andra kommuner som anser att Huddinge ska ta över kostnaden. Risken att kostnaderna behöver tas över av Huddinge kommun ökar ju längre en brukare bor på ett boende som geografiskt är lokaliserat i Huddinge. Det finns idag ingen klar bild över i hur stor utsträckning detta kommer påverka volymen och vad den ekonomiska effekten blir.

Pris- och löneökning

För planeringsperioden finns det inga medel avsatta för pris- och löneökningar. Enligt förvaltningens beräkning förväntas prisökningen under perioden motsvara ungefär tre miljoner kronor per år. I detta ingår inte förslaget på ökning av ersättningen inom hemtjänst och särskilt boende eftersom det planeras att finansieras inom ramen för statsmedlen för att säkerställa god vård inom äldreomsorgen. Det förutsätter också att övriga ersättningar inom ramen för lag

(2008:962) om valfrihetssystem (LOV) inte räknas upp. Löneökningarna förväntas motsvara omkring 15 miljoner kronor per år vid en uppräknings om två procent.

Sammantaget för planeringsperioden innebär det att förvaltningen behöver vidta åtgärder eller hitta andra finansieringskällor för 55 miljoner kronor, motsvarande 108 undersköterskor. Detta är utöver de åtgärdskrav som redan finns idag.

Inom särskilt boende och hemtjänsten planeras en höjning av ersättningen under 2022 inom ramen för statsmedel för att säkerställa god vård inom äldreomsorgen. För kommunens egen regi motsvarar det omkring 7 miljoner kronor i ökade intäkter. Detta kommer i första hand behöva användas för att hantera löneökningar.

Inom bistånd och förebyggande verksamhet måste arbetet med förebyggande insatser och att hitta nya sätt att tillgodose behoven fortsätta för att hålla nere kostnaderna. Inom utförarverksamheten behöver verksamheten effektiviseras ytterligare med fokus på smartare arbetssätt som kan tillgodose behoven till en lägre kostnad.

En åtgärd som förväntas hjälpa till att hålla nere kostnaderna är arbetet med nämndens mål om att fler äldre ska kunna bo hemma längre. Det som har stor effekt på kostnadsbildningen är insatsmixen, det vill säga hur stor andel av personer med insatser som har beslut om hemtjänst jämfört med beslut om särskilt boende. I nämndens preliminära volymtilldelning har redan hänsyn tagits till arbetet med insatsmixen och att kostnaderna förväntas kunna bli lägre. Förväntningen är därför att åtgärden inte kommer kunna bidra till att hantera pris- och löneökningarna i någon större utsträckning.

Förvaltningen har gjort en översyn av produktionen av måltider till särskilda boenden samt en utredning om tillagning och distribution av matlådor inom hemtjänsten. Det finns potential för samordning av produktion av måltider inom särskilt boende likväl som samordning av matlådor inom hemtjänsten. Vid samordning av köken kan verksamheten effektiviseras. I dagsläget har Huddinge samhällsfastigheter tillsammans med en extern storkökskonsult kopplats in för att utreda vilka förändringar i lokalerna som krävs för att kunna samordna köken. Ett underlag förväntas finnas i början av september och ett beslutsunderlag kan tas fram under hösten. Eftersom utredningen inte är slutförd går det i dagsläget inte att beräkna vilken ekonomisk effekt en samordning skulle innebära.

Under 2021 har en förstudie genomförts gällande digitala inköp av mat och dagligvaror till kunder inom hemtjänsten. Bakgrunden till införande av digitala inköp är dels att öka kundernas insyn och delaktighet i inköpsprocessen och dels att bidra till förbättrad arbetsmiljö och bättre resursanvändning inom hemtjänsten. Som en del i förstudien har de ekonomiska konsekvenserna beräknats och den kalkylerade kostnadsminskningen uppgår till 4,8 miljoner kronor per år om alla inköp till kunder inom hemtjänsten hanteras digitalt. Nästa steg i planeringen är att genomföra en pilot för att i början av 2022 kunna utvärdera och analysera resultatet och därefter besluta om att ett breddinförande ska genomföras.

Förvaltningen arbetar med en digitaliseringsplan i syfte att utveckla och förenkla delar i verksamheterna. Digitalisering kan leda till effektiviseringar både genom minskad administration och genom förbättrade arbetssätt likväl som ökad tillgängligheten för brukare och förbättra arbetsmiljön för personalen. I digitaliseringsplanen finns en rad olika aktiviteter som i stor utsträckning kan finansieras inom ramen för statsbidrag. Det ökar möjligheten till att digitaliseringen kan genomföras och därmed bidra till effektivisering och en ekonomi i balans.

I övrigt behöver utföraren fortsätta arbetet med att följa intäkter och kostnader för att med god framförhållning ha en bild över möjligheten till en ekonomi i balans och behov av åtgärder. Som ett led i detta har uppföljningsverktyg tagits fram och implementerats under 2021. Resurser kommer även att tillföras för att i större utsträckning kunna ge stöd till verksamheten i den ekonomiska planeringen och framtagandet av åtgärder.

Riktade statsbidrag

Statsbidragen inom äldreomsorgen har ökat i samband med pandemin. Statsbidragens villkor medför ibland svårigheter att söka och använda dessa på bästa sätt då de ibland kommer med kort framförhållning och är detaljstyrande. Användande av vissa statsbidrag kan också medföra kostnader som inte täcks av statsbidraget. Som exempel kan nämnas äldreomsorgslyftet där statsbidraget täcker personalkostnader men inte utbildningskostnaden. Sveriges kommuner och regioner (SKR) menar att mer generella och färre riktade statsbidrag till kommuner är en förutsättning för att sektorn ska skapa en hållbar, långsiktig och stabil planering av budget och verksamhet.¹

¹ [Riktade bidrag hindrar långsiktiga resultat | SKR](#)

Satsning på välfärdsteknik

För att möta framtida utmaningar och hitta smartare arbetsätt behöver fler välfärdstekniklösningar införas. Lösningar som leder till ökad självständighet, trygghet och som bidrar till att bibehålla olika förmågor. Förvaltningen ser behov av en särskild satsning inom området och utreder för närvarande hur digitala lösningar kan tillgängliggöras i högre grad inom äldreomsorg och funktionshinderområdet. Med stöd av kompetenscenter för välfärdsteknik inom SKR tittar förvaltningen på hur en visningsmiljö kan utformas. Bedömningen är att ett projekt behöver inledas och kostnaden för projektet beräknas till 1,0 miljoner kronor per år för bland annat projektledare och IT-kostnader under perioden 2022–2024. I de preliminära budgetramarna för nämnden finns inga medel avsatta för detta.

Mål, indikatorer och målvärden

Effektiviseringsarbetet och jämförelser

I Mål och budget anges att Huddinges verksamheter, i sitt effektiviseringsarbete, ska jämföra sig med sex utvalda Stockholmskommuner. Genom att alltid jämföra sig med samma kommuner, oavsett vilket av kommunens verksamhetsområden det rör, riskerar jämförelserna och tolkningarna av resultaten inte vara validerbara och reliabla. SKR påpekar just dessa fallgropar i statistikjämförelser och lyfter fram faktorer med stor påverkan på resultaten som exempelvis befolkningsstruktur och levnadsförhållanden, socioekonomiska förutsättningar och arbetsmarknadsstruktur.

För att åtgärds- och förbättringsförslag ska kunna ha rätt förutsättningar att nå önskad effekt bör effektiviseringsarbetet fokuseras på jämförelser med de kommuner som uppvisar en högre grad av måluppfyllelse i förhållande till resursanvändningen och som demografiskt och socioekonomiskt liknar Huddinge.

Om man ändå väljer att ha kvar fasta jämförelsekommuner bör ett förtydligande till urvalskriterierna läggas till i texten.

Missvisande mål och indikator

Under målområdet social hållbarhet har kommunfullmäktige formulerat ett mål, *Lyckad skolgång och tidiga insatser lägger grunden för framtiden* som enbart riktar sig till de två skolförvaltningarna. I brödtexten under rubriken skrivs det däremot om det preventiva arbete som bedrivs inom kommunen, vilket berör fler fackförvaltningar.

Nämnden föreslår att rubriken bör justeras till *Tidiga insatser lägger grunden för framtiden*, för att målet i sig ska kunna vara gångbart för alla förvaltningar och kunna appliceras på såväl skola, som förebyggande och preventivt arbete samt uppsökande verksamhet och anhängstöd.

I annat fall bör texten om det preventiva arbetet flyttas till rubriken *Huddinges verksamheter präglas av kvalitet och valfrihet*. Det skulle även innebära att kvalitetsbegreppet breddas.

Under det kommunövergripande målet om social hållbarhet och delmålet om lyckad skolgång och tidiga insatser lägger grunden för framtiden finns en indikator om invånare självskattat hälsotillstånd. Indikatorn svarar inte mot delmålet som primärt riktar mot barn och unga. En ny indikator bör tas fram som på ett bättre sätt svarar mot hur väl kommunen lyckas i sitt preventiva arbete. Förvaltningen har påbörjat en diskussion med Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) med målet att identifiera indikatorer för gemensam användning.

Taxor och avgifter

Dagverksamhet och turbundna resor

Förvaltningen har identifierat ett behov av att se över hur besluten gällande turbundna resor hanteras för personer med beslut om dagverksamhet och växelvård. I dagsläget fattas separata beslut för dagverksamhet och turbundna resor. I princip har samtliga personer med beslut om dagverksamhet också behov av turbundna resor för att kunna komma till verksamheten för att få sina behov tillgodosedda. Förvaltningen ser därför en möjlighet i att förenkla hanteringen genom att turbundna resor alltid ingår i beslutet om själva insatsen. Kopplat till detta ser också förvaltningen ett behov av att se över avgiften för turbundna resor och att den antingen tas bort eller omarbetas.

I en omvärldsbevakning har förvaltningen sett att beslut om turbundna resor ingår i beslutet om insatsen i flera kommuner, där ibland Stockholm.

När det gäller avgiften som den enskilde betalar ingår avgiften för insatsen i maxtaxan medan avgiften för turbundna resor ligger utanför. Det innebär att den enskilde måste betala full avgift för turbundna resor oavsett inkomst. Som en del i arbetet med att möjliggöra för personer att bo hemma så länge som möjligt är det viktigt att de förebyggande insatserna är lättillgängliga. Kommunen behöver därför hitta sätt att motivera till tidiga insatser i ordinärt boende. Att ta ut en avgift som faller utanför maxtaxan och som därmed riskerar att göra att personer avstår från en insats på grund av ekonomiska skäl kan ses som kontraproduktivt.

De ekonomiska effekterna av att helt avskaffa avgiften för turbundna resor motsvarar omkring 0,4 miljoner kronor i minskade intäkter. Ur ett tidsperspektiv skulle en förändring där turbundna resor ingår i beslutet om insatsen innebära en mindre effektivisering om sammanlagt två veckor per år eftersom handläggarna inte behöver lägga tid på beslutet om turbundna resor. I övrigt behöver frågan utredas ytterligare för att avgöra om det ur ett ekonomiskt perspektiv finns andra fördelar och nackdelar med att avskaffa avgiften, exempelvis minskade kostnader om fler personer kan ta del av de tidiga insatserna och därmed ges möjligheten att bo hemma längre.

Förvaltningen kommer därför att utreda frågan under hösten och eventuellt återkomma med underlag för beslut.

Avgifter parboende

Taxor och avgifter inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde föreslås kompletteras med måltidsavgift för den medboende i samband med parboende inom särskilt boende. Parboende innebär att makar eller sambor har möjlighet att välja att fortsätta bo tillsammans även när omsorgsbehovet påverkar den enskildes möjlighet att kunna bo kvar i det ordinära boendet. Avgiften föreslås följa avgiften för måltider vid heldygnsvård.

De ekonomiska effekterna av måltidsavgift är marginell eftersom det rör sig om ett fåtal personer.

Investeringar

Inom verksamheterna för särskilt boende och ordinärt boende finns ett behov av att förnya inventarier i takt med att funktionaliteten på befintliga inventarier avtar. Det finns även behov av arbetsmiljöförbättrande åtgärder, exempelvis mindre anpassningar av lokaler och inköp av hjälpmedel. I investeringsbudgeten har även hänsyn tagits till att oförutsedda investeringar kan uppkomma under åren. I investeringsbudgeten har därför totalt 4,5 miljoner kronor avsatts för detta under planeringsperioden. Under 2022 är det även planerat för digitalisering av mötesbokningar vilket medför ett investeringsbehov om 0,6 miljoner kronor.

I lokalplanen finns behov av inköp av inventarier i samband med att LSS-boenden färdigställs. I investeringsbudgeten har därför 0,4 miljoner kronor avsatts per år.

Lokalresursplan

Förslag till yttrande angående lokalresursplanen 2022 – 2024 redovisas i bilagan "Vård- och omsorgsnämndens yttrande till inriktningsärende 2022 – 2024 avseende lokalresursplan".